

ЕКОЛОГІЧНИЙ РИЗИК ІННОВАЦІЙ

Хилько І. І., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується суттєвими змінами в співвідношенні факторів економічного зростання, – на перше місце виходять інноваційні фактори і їх частка постійно зростає.

Так, за даними Лондонського економічного інституту у економічно розвинених країнах частка інноваційних факторів у прирості ВВП складає 70% і більше. Інноваційні процеси, їх втілення у нових продуктах і технологіях, методах організації виробництва і збуту служать основою підвищення конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і економік країн у цілому, створюють базу для прискорення їхнього економічного розвитку.

Однак, інновації і інноваційна діяльність пов'язані зі значним ризиком, оскільки зміст інновацій складають зміни, які розглядаються як джерело доходу, а процеси і результати змін містять істотну частку елементів невизначеності і спричиненого нею ризику. При цьому раціональна поведінка полягає в тому, щоб не ігнорувати ризик, а належним чином враховувати для обґрунтування заходів, спрямованих на його попередження, зниження чи компенсацію. Аналіз проявів різних видів ризику інноваційної діяльності свідчить, що в останні роки різко зросла частка екологічних ризиків, втрати від проявів яких в навколишньому природному середовищі (НПС) є особливо значними і ігнорування цього факту загрожує самому існуванню людської цивілізації, крайньою мірою, у її нинішньому вигляді.

Екологічний ризик інновацій – це загроза втрати ресурсів (зниження доходів чи збільшення витрат) суб'єктів інноваційного процесу внаслідок його екодеструктивного впливу. За результатами досліджень ряду економістів вплив технологічного фактору на кризову екологічну ситуацію є вирішальним.

Перш за все, об'єктами екологічного ризику стають екологічно-чутливі галузі – сільське господарство, туризм, риболовні промисли тощо. Але і

суб'єктами і об'єктами екологічних ризиків можуть стати самі підприємства-забруднювачі. Так, на території підприємств хімічної галузі зберігається в середньому 5% від обсягу забруднюючих речовин, які вони "виробляють". Враховуючи обмежену територію підприємств не важко обчислити концентрацію цих речовин, дозу, яку отримують робітники та ризик захворювань персоналу. Один з ризиків інноваційної діяльності полягає в її не прогнозованих ефектах, які проявляються згодом. В Україні яскравим прикладом стала аварія на ЧАЕС. Економічні збитки від аварії у зв'язку з вилученням с/г земель з обороту, з погіршенням здоров'я громадян, постраждалих від аварії, з відчуженням лісових ресурсів, тощо досить суттєві.

Ілляшенко С. М. запропонував класифікацію екологічних ризиків інновацій за природою виникнення і основними ознаками прояву: природно-екологічний, ризики катастроф, техногенний, еколого-нормативний, соціально-екологічний, еколого-політичний, еколого-демографічний, еколого-економічний [1]. В економіці для оцінки ризику найчастіше використовують імовірнісний підхід, але високий ступінь невизначеності і ризику інноваційних проектів потребує розробки заходів щодо його штучного зниження, що передбачає наявність точної оцінки не лише величини можливих збитків і ймовірності їх виникнення, а й ступеня впливу окремих факторів на загальний ризик проекту. Саме тому система управління екологічними ризиками інноваційних проектів є багаторівневою і багатофакторною і базується на результатах аналізу та оцінки рівня ризику. Рівень екологічного ризику конкретних інновацій доцільно визначати залежно від очікуваної величини можливих втрат K_e , яку співставляють з пороговими рівнями областей ризику.

1. Безризикова область – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат близька до нуля ($K_e \gg 0$). Це ідеальна ситуація, коли в інноваційному проекті передбачені і попереджені всі можливі види екологічного ризику. Відповідно до концепції стійкого розвитку такі проекти в майбутньому мають переважати.

2. Область мінімального ризику – очікувана величина можливих втрат у вартісному виразі не повинна перевищувати загальної величини надходжень від реалізації проекту до всіх фондів охорони НПС від реалізації проекту. До цієї області належать такі розміри очікуваних втрат, які в разі реалізації ситуації ризику втратить держава у вигляді недоотриманих коштів до Державного фонду охорони НПС у складі Держбюджету, а також регіони у вигляді недоотриманих коштів до місцевих фондів охорони НПС.

3. Область підвищеного ризику – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат може бути більшою за відрахування до всіх фондів охорони НПС від реалізації проекту, але не повинна перевищувати загальної величини надходжень від всіх платників зборів в державі за розділом Держбюджету.

4. Область критичного ризику – очікувана величина можливих втрат у вартісному виразі може бути більшою за кошторис розділу Бюджету «Охорона НПС та ядерна безпека», але не повинна перевищувати обсягу коштів, які надходять до бюджетів усіх рівнів на природоохоронні заходи.

5. Область неприпустимого ризику – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат перевищує загальну величину надходжень до Держбюджету та місцевих бюджетів від усіх платників збору.

Висновки

Незважаючи на великий рівень ризику, саме застосування інноваційних технологій покликане покращити економічне становище в Україні, адже успіхи НТП, зокрема, впровадження рециклічних технологій, використання якісного обладнання, освоєння сучасних методів очищення дозволяють зменшити шкідливі викиди, обмежити застосування в виробництві складно відтворюваних або не відтворюваних ресурсів, а значить, знизити екологічні ризики.

Література

1. Ілляшенко С.М. Управління екологічними ризиками інновацій: монографія / С.М. Ілляшенко, В.В. Божкова; за ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 214 с.